

Nr 41

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 4:o), 5:o), 14:o), 16:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Genom en den 5 november 1965 dagtecknad proposition, nr 169, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

angående ändrad lydelse av 2 § 4:o), 5:o), 14:o), 16:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt

Härigenom förordnas, att 2 § 4:o), 5:o), 14:o), 16:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.

4:o) mål om avlöningsförmåner, — — — — — till högertrafik; mål om sådant bidrag eller understöd av statsmedel, som enligt gällande författningar må beviljas eller skall på rekvisition utbetalas av statskontoret eller tillsynsmyndighet över registrerade understödsföreningar eller av Konungens befallningshavande, där fråga ej är om bidrag till väg- och brobyggnadsföretag eller om skatteersättning i anledning av 1957 eller 1961 års ortsavdragsreform eller om bidrag enligt 15 eller 16 § lagen om kommunal beredskap;

mål om sådant bidrag eller understöd av statsmedel, som enligt gällande författningar må beviljas eller skall på rekvisition utbetalas av statskontoret eller tillsynsmyndighet över registrerade understödsföreningar eller av Konungens befallningshavande, där fråga ej är om bidrag till väg- och brobyggnadsföretag eller om bidrag enligt 15 eller 16 § lagen om kommunal beredskap eller, såvitt angår skatteutjämningsbidrag, om beslut rörande utdebiteringsgränsen eller medelskattekraften i riket;

5:o) mål om tullbehandling; — — — — — medel, dock ej oljeavgift;

¹ Senaste lydelse av 2 § 4:o) och 17:o) se 1965:190, av 2 § 5:o) se 1958:454, av 2 § 14:o) se 1963:645 samt av 2 § 16:o) se 1964:854.

(Nuvarande lydelse)

anmärknings- eller redogörelsemål, *reskontreringsmål*, mål om avkortning eller avskrivning;

mål om förvaltning — — — — —

14:o) mål om inmutning — — — — — av näringsyrke;

mål om registrering av fartyg, om förändring av fartygs namn, om skeppsmätning;

mål om anteckning — — — — —

16:o) mål om meddelande i särskilda fall av tillstånd, förbud eller föreläggande jämlikt författningar och föreskrifter rörande den allmänna hälsovården och motverkande av vattenförorening, rörande brandförsvaret, med undantag av mål som avse kommuns skyldigheter enligt brandlagen, rörande civilförsvaret i vad angår inrättandet av enskilda skyddsrum samt rörande städernas eller andra orters byggnadsväsen i övrigt, så framt ej klagan föres över beslut i anledning av ansökan hos Konungens befallningshavande om tillstånd att företaga nybyggnad utan hinder av gällande byggnadsförbud eller i anledning av dylik ansökan hos byggnadsnämnd beträffande fråga, som det enligt förordnande av Konungens befallningshavande ankommit på nämnden att pröva;

mål om beslut av Konungens befallningshavande — — — och behandling;

17:o) mål om befrielse — — — — — eller kastrering;

mål om disciplinär bestraffning, om *avstängande från tjänstgöring då åtgärd vidtagits för åtals anställande eller då disciplinärt förfarande inlett*;

mål om *skyldighet för prästerlig befallningshavare, som övergivit svenska kyrkans lära, att avgå från sin befattning*;

mål om prästs — — — — — i brottmål;

(Föreslagen lydelse)

anmärknings- eller redogörelsemål, mål om avkortning eller avskrivning;

allmänna medel;

mål om registrering av fartyg, om förändring av fartygs namn, om skeppsmätning, om *förbud mot fartygs resa och mot begagnande av arbetsinrättning eller arbetsredskap på fartyg*;

— andra personalstiftelser;

mål om meddelande i särskilda fall av tillstånd, förbud eller föreläggande jämlikt författningar och föreskrifter rörande den allmänna hälsovården, *betning av utsäde* och motverkande av vattenförorening, rörande brandförsvaret, med undantag av mål som avse kommuns skyldigheter enligt brandlagen, rörande civilförsvaret i vad angår inrättandet av enskilda skyddsrum samt rörande städernas eller andra orters byggnadsväsen i övrigt, så framt ej klagan föres över beslut i anledning av ansökan hos Konungens befallningshavande om tillstånd att företaga nybyggnad utan hinder av gällande byggnadsförbud eller i anledning av dylik ansökan hos byggnadsnämnd beträffande fråga, som det enligt förordnande av Konungens befallningshavande ankommit på nämnden att pröva;

— — — och behandling;

mål om disciplinär bestraffning, om *avstängning från tjänstgöring, om skiljande från allmän tjänst eller därmed jämförligt uppdrag anordnades än i samband med förflyttning*;

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1966.

Departementschefen

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Kling*, följande.

1. Den 1 januari 1966 träder förordningen den 3 juni 1965 (nr 268) om skatteutjämningsbidrag i kraft (prop. 1965: 43; SU 78 och 130; rskr 319). Kungörelsen den 16 maj 1957 (nr 205) angående skatteersättning i anledning av 1957 års ortsavdragsreform och kungörelsen den 27 april 1962 (nr 140) angående skatteersättning i anledning av 1961 års ortsavdragsreform upphör samtidigt att gälla.

Enligt den nya förordningen kan skatteutjämningsbidrag utgå till kommun vid brist på skattekraft och vid hög utdebitering. Bidrag vid brist på skattekraft beräknas med ledning bl. a. av den s. k. medelskattekraften som utgör antalet skatte kronor och skatteören per invånare i hela riket. För bidrag vid hög utdebitering är bl. a. den s. k. utdebiteringsgränsen av betydelse. Denna utgör medeltalet av de sammanlagda utdebiteringarna i riket, bestämt på visst sätt. Enligt 17 § förordningen fastställer statistiska centralbyrån årligen senast den 1 juli utdebiteringsgränsen och senast den 25 augusti medelskattekraften, medan enligt 11 och 15 §§ förordningen beslut i enskilda bidragsärenden meddelas av vederbörande länsstyrelse. Talan mot statistiska centralbyråns och länsstyrelses beslut enligt förordningen får enligt 20 § förordningen föras av kommun. Talan förs hos Kungl. Maj:t genom besvär.

Det ankommer f. n. enligt 2 § 4:o) regeringsrättslagen på regeringsrätten att ta upp och avgöra mål vilka fullföljs till Kungl. Maj:t om sådant bidrag eller understöd av statsmedel, som enligt gällande författningar får beviljas eller skall på rekvisition utbetalas av statskontoret eller tillsynsmyndighet över registrerade understödsföreningar eller av länsstyrelse. Mål, där fråga är om skatteersättning i anledning av 1957 eller 1961 års ortsavdragsreform, har emellertid undantagits från regeringsrättens behörighet.

Eftersom skatteersättning i anledning av 1957 eller 1961 års ortsavdragsreform upphör att utgå fr. o. m. år 1966, bör nyssnämnda undantagsbestämmelse upphävas. I prop. 1965: 43 (s. 66) har förutsatts att besvär hos Kungl. Maj:t över länsstyrelses beslut enligt 1965 års förordning om skatteutjämningsbidrag skall prövas av regeringsrätten. Statistiska centralbyråns beslut om utdebiteringsgränsen och medelskattekraften skall ligga till grund för länsstyrelsernas beslut i enskilda bidragsärenden. Dessa beslut skall föreligga senast den 10 september under beräkningsåret. Mål om besvär över statistiska centralbyråns beslut blir därför av så brådskande natur att de inte lämpligen bör handläggas i regeringsrätten. Härtill kommer att det i målen i stort sett inte kan bli fråga om annat än att verkställa rent matematiska beräkningar. Jag föreslår därför att beträffande mål om skatteutjämningsbidrag en bestämmelse infogas i 2 § 4:o) regeringsrättslagen som tar

undan besvär över beslut rörande utdebiteringsgränsen och medelskattkraften i riket från regeringsrättens behörighet.

2. Genom proposition 1965: 160 har förslag framlagts om ändrad ordning i fråga om ackord och eftergift beträffande vissa statens fordringar. I propositionen berörs också frågan om avskrivning av statens fordringar. Det är meningen att Kungl. Maj:t i anslutning till att nya bestämmelser om avskrivning, ackord och eftergift utfärdas skall upphäva bl. a. förordningen den 11 december 1830 (nr 85) angående behandlingen av extraordinarie avskrivningsfrågor och anmärkningsmål samt kungörelsen den 29 september 1911 (nr 106) angående extra ordinarie avskrivning av vissa kronans utestående fordringar. Samtidigt med att nämnda författningar upphävs avses förordnande skola meddelas att vad som gäller enligt författning eller på annan grund beträffande särskilt ansvar för statlig uppbördsman (uppbördsmanansvar) fr. o. m. den 1 januari 1966 inte längre skall äga tillämpning. För avkortning eller avskrivning av sådana statens fordringar som utgörs av skatter, medel vilka avskrivs som skatter, böter, medel vilka indrivs som böter och lånemedel m. m. avses särskilda regler skola gälla.

Enligt 2 § 5:o) regeringsrättslagen skall regeringsrätten pröva bl. a. reskontreringsmål och mål om avkortning eller avskrivning. Under förutsättning att riksdagen bifaller förut nämnda förslag kan varken några reskontreringsmål eller några avskrivningsmål, i vilka uppbördsmanansvar görs gällande mot tjänsteman, längre uppkomma (prop. 1965: 160 s. 41). Över myndighets beslut i mål om avskrivning enligt de nya bestämmelserna skall klagan inte få föras hos Kungl. Maj:t. Däremot kvarstår mål om avkortning eller avskrivning av skatter m. m. Följden av den nya ordningen för avskrivning av statens fordringar bör därför för regeringsrättslagens del bli bara att reskontreringsmålen mönstras ut från uppräknningen i 2 § 5:o) regeringsrättslagen. Jag föreslår att det sker.

3. Genom proposition 1965: 132 har förslag framlagts till lag om säkerheten på fartyg, m. m. Lagen är avsedd att ersätta lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg. Det föreslås att den skall träda i kraft den 1 januari 1966.

Lagförslaget innehåller regler bl. a. om meddelande av förbud mot fartygs resa och mot begagnande av arbetsinrättning eller arbetsredskap på fartyg (8 kap.). Förbud mot fartygs resa skall kunna meddelas, när det förekommer skälig anledning att anta att fartyget inte är sjövärdigt för resa i avsedd fart, att det brister i väsentligt avseende i fråga om skyddet mot ohälsa och olycksfall, att det inte är behörigen lastat eller barlastat, att det medför passagerare utöver det högsta tillåtna antalet eller att det inte är bemannat på ett betryggande sätt. Förbudet skall gälla i avbidan på rättelse av bristen. Är det bara fråga om brist i arbetsinrättning eller arbetsredskap, skall förbud i stället få meddelas att begagna inrättningen eller redskapet innan rättelse vidtagits. Fartygs resa skall också få förbjudas, om fartyget

inte hålls tillgängligt för tillsynsförättning eller om fartyg, som enligt lagen skall ha fart-, passagerarfartygs- eller fribordscertifikat, saknar gällande sådant certifikat. Behörighet att meddela förbud av nu angivna slag skall tillkomma sjöfartsstyrelsen, statens fartygsinspektion och vissa andra myndigheter. Beslut av annan än sjöfartsstyrelsen skall dock underställas styrelsen för godkännande. Talan mot sjöfartsstyrelsens beslut enligt lagen skall få föras hos Kungl. Maj:t genom besvär (11 kap. 3 §).

Förbud mot fartygs resa kan medföra högst kännbara ekonomiska förluster för redaren. Det innebär under alla förhållanden ett allvarligt och betungande ingrepp i enskild rätt. Besvär över sådana förbud bör därför prövas av regeringsrätten. Förbud att begagna arbetsinrättning eller arbetsredskap på fartyg förutsätter också rättsliga överväganden. De står nära förbud enligt 53 § arbetarskyddslagen mot användande av viss maskin, redskap eller annat hjälpmedel. Besvär över sistnämnda slag av förbud prövas redan enligt 2 § 16:o) regeringsrättslagen av regeringsrätten. Övervägande skäl talar under sådana omständigheter för att också besvär över förbud att begagna arbetsinrättning eller arbetsredskap på fartyg skall prövas av regeringsrätten. Nu nämnda besvärsmål bör lämpligen införas i 2 § 14:o) regeringsrättslagen i anslutning till de mål om registrering av fartyg m. m. som finns intagna där. Under förutsättning att riksdagen antar lagförslaget föreslår jag att till de mål som uppräknas i det sist nämnda momentet i regeringsrättslagen fogas mål om förbud mot fartygs resa och mot begagnande av arbetsinrättning eller arbetsredskap på fartyg.

4. Kungörelsen den 15 oktober 1965 (nr 530) med särskilda bestämmelser om betning av vårstråsäd träder i kraft den 1 november 1965. Enligt kungörelsen får vårstråsäd inte utom i vissa undantagsfall betas med kvicksilverhaltigt bekämpningsmedel utan tillstånd av statens centrala frökontrollanstalt eller av lokal frökontrollanstalt som lantbruksstyrelsen har förklarat behörig att utföra statsplombering av utsädesvara (1 §). Som villkor för tillstånd till betning av ett utsädesparti har uppställts att partiet är så angripet av parasitsvamp att ett godtagbart skörderesultat inte kan påräknas utan betningen (2 §). Över frökontrollanstalts beslut i tillståndsärende får besvär anföras hos lantbruksstyrelsen (9 §). Lantbruksstyrelsens beslut i sådant besvärsmål kan överklagas hos Kungl. Maj:t.

Prövningen i mål rörande tillstånd till betning av utsäde får karaktär av rättstillämpning. En besvärstalan hos Kungl. Maj:t i sådana mål bör därför tas upp av regeringsrätten. Målen bör lämpligen skrivas in i 2 § 16:o) regeringsrättslagen i anslutning till de där upptagna, närbesläktade målen om meddelande i särskilda fall av tillstånd, förbud eller föreläggande jämlikt författningar och föreskrifter rörande den allmänna hälsovården och motverkande av vattenförorening.

5. Den 1 januari 1966 träder statstjänstemannalagen den 3 juni 1965 (nr 274) i kraft (prop. 1965: 60; KL²U 1; rskr 267). I 26 och 27 §§ lagen regle-

ras tjänstemans avstängning från utövning av tjänsten dels i samband med åtal och disciplinärt förfarande, dels vid sjukdom m. m. Bestämmelser om anställnings upphörande finns i 29—38 §§ lagen. Förutom genom avsättning, som ådöms av allmän domstol efter åtal eller av myndighet i disciplinär ordning, skall tjänsteman kunna tvångsentledigas från tjänsten av myndighet genom uppsägning (30 §), vid pensionsålderns inträde (31 §) eller vid sjukdom m. m. (32 §). Vidare skall tjänsteman kunna tvångsvis förflyttas till annan tjänst. Enligt 39 § lagen får rätten att föra talan mot myndighets beslut enligt lagen inte inskränkas. Regeln är tillämplig också på fullföljd hos Kungl. Maj:t. Sådan fullföljdsrätt i mål om avstängning och om tvångsentledigande förekommer också utanför statstjänstemannalagens tillämpningsområde i fråga om statliga och kommunala myndigheters och andra offentlighetsorganens beslut på grund av regler i skilda specialförfattningar. Det kan härvid vara fråga inte bara om allmän tjänst utan också om allmänt uppdrag.

Bland de i 2 § 17:o) regeringsrättslagen uppräknade mål vilka skall prövas av regeringsrätten återfinns mål om avstängande från tjänstgöring, när åtgärd har vidtagits för åtals anställande eller när disciplinärt förfarande har inletts, och mål om skyldighet för prästerlig befattningshavare, som har övergett svenska kyrkans lära, att avgå från sin befattning.

Vid remissen till lagrådet anfördes (prop. 1965: 60 s. 132), att prövningsrätten i besvärsmål om tjänstemans avstängning i anledning av brott eller sjukdom och om tjänstemans tvångsentledigande borde tillkomma regeringsrätten i alla de fall då talan kan föras hos Kungl. Maj:t, oavsett om tjänstemannen är anställd hos staten, kommun eller annan offentlig inrättning och oberoende av om anställningsförhållandet är av offentlighetsrättslig natur eller grundar sig på ett rent privaträttsligt förhållande. Till förebyggande av missförstånd betonades att det sagda inte avsåg tvångsförflyttning av tjänsteman. Lagrådet fann övervägande skäl tala mot den föreslagna utvidgningen av regeringsrättens kompetens i fråga om mål angående avstängning på grund av sjukdom och tvångsentledigande (propositionen s. 290). I propositionen (s. 302) vidhölls emellertid förslaget. Riksdagen gjorde inte någon erinran häremot. Jag anser därför att förut nämnda punkt i regeringsrättslagen bör ändras så att däri tas upp mål om avstängning från tjänstgöring över huvud taget samt mål om skiljande från allmän tjänst eller därmed jämförligt uppdrag annorledes än i samband med förflyttning. Eftersom mål om skyldighet för prästerlig befattningshavare, som har övergett svenska kyrkans lära, att avgå från sin befattning är ett mål om skiljande från allmän tjänst eller därmed jämförligt uppdrag, behöver dessa mål inte längre omnämnas särskilt. Jag föreslår därför att målen i fråga utgår ur uppökningen.

Lagändringarna torde böra träda i kraft den 1 januari 1966.

Lagrådet

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Utskottet

Genom propositionen framlägges förslag till ändrad lydelse av 2 § 4:o), 5:o), 14:o), 16:o) och 17:o) regeringsrättslagen. Såsom framgår av den tidigare redogörelsen föranledes förslaget såvitt angår 4:o), 16:o) och 17:o) av redan genomförd lagstiftning och beträffande 14:o) av genomförandet av Kungl. Maj:ts förslag till lag om säkerheten på fartyg, m. m. Sistnämnda lagförslag har numera bifallits av riksdagen. Ändringen av 5:o) föreslås under förutsättning att riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts proposition nr 160 år 1965 angående ackord och eftergift beträffande vissa statens fordringar, m. m. Statsutskottet har den 7 december 1965, utlåtande nr 180, beslutat tillstyrka bifall till sistnämnda proposition, såvitt nu är i fråga.

Utskottet har för sin del ej funnit anledning till erinran mot de föreslagna ändringarna i regeringsrättslagen och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 169, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 9 december 1965

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Erik Svedberg, Ernulf, Arvidson, fröken Mattson, herrar Hjorth, Ferdinand Nilsson och Schött;

från andra kammaren: fru Gärde Widemar, fru Johansson, herrar Östrand, Ekström i Björkvik, Keijer, fröken Ljungberg, herrar Larsson i Norderön och Björk i Påarp.